

**ՀՀ Շիրակի մարզի Արթիկ քաղաքի
երիտասարդների հիմնախնդիրները և դրանց
կարգավորման ուղիները**

**Սոցիոլոգիական
հետազոտության արդյունքների
վերլուծություն**

ՀՀ Շիրակի մարզի Արթիկ քաղաքի երիտասարդների հիմնախնդիրները և դրանց կարգավորման ուղիները

Սոցիոլոգիական հետազոտություն արդյունքների վերլուծություն

Սույն հրապարակումը հնարավոր է դարձել իրականացնել Բաուլթերփարթ ինթերնեշնլի հայաստանյան ներկայացուցչության կողմից իրականացվող Բաղաքացիական հասարակության և տեղական ինքնակառավարման աջակցության ծրագրի և Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների բնակչության առատաձեռն աջակցության շնորհիվ՝ ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության գործընկերային պայմանագրի շրջանակներում՝ «Նոր Սերունդ» մարդասիրական հասարակական կազմակերպության միջոցով: Սույնի բովանդակությունը, արտահայտված տեսակետները և կարծիքները պատկանում են հեղինակին (հեղինակներին)՝ «Նոր Սերունդ» մարդասիրական հասարակական կազմակերպության, և հնարավոր է, որ չհամընկնեն Բաուլթերփարթ ինթերնեշնլի հայաստանյան ներկայացուցչության, ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության և ԱՄՆ կառավարության տեսակետների հետ:

Բովանդակություն

1.	Սոցիոլոգիական հետազոտության ծրագիր. Հիմնախնդրի նկարագիրը	4
2.	Սոցիոլոգիական հետազոտության նպատակն ու խնդիրները	6
3.	Սոցիոլոգիական հետազոտության արդյունքների վերլուծություն և եզրակացություն. Երիտասարդների հիմնախնդիրները Շիրակի մարզի Արթիկ քաղաքում	7
4.	Զբաղվածության հիմնախնդիր, գործազրկություն և աղքատություն	9
5.	Կրթական համակարգին առնչվող հիմնախնդիրներ, գործազրկություն և աղքատություն	11
6.	Ընտանիքում, որպես սոցիալական փոքր խմբում՝ կարծրացած մտածելակերպ ու դաստիարակության հիմնախնդիր: Գենդերային պատկանելությամբ պայմանավորված հիմնախնդիր	13
7.	Ազատ ժամանցի կազմակերպման հիմնախնդիր	14
8.	Առաջարկներ	15
9.	Շիրակի մարզի Գյումրի, Մարալիկ, Արթիկ քաղաքների սոցիոլոգիական հետազոտության արդյունքների համեմատական վերլուծություն	17

Սոցիոլոգիական հետազոտության ծրագիր.

Հիմնախնդրի նկարագիրը

2012 թվականի փետրվարին ներկայացվեց «Հայաստանի երիտասարդության մասին ազգային զեկույցը»: Հարցմանը մասնակցել էին 1200 երիտասարդ, որոնցից 506 բնակվում են Երևանում, 330՝ Հայաստանի այլ քաղաքներում և 351՝ գյուղերում: Համաձայն սույն զեկույցի՝ 2012 թվականի դրությամբ, Հայաստանում բնակվում էին 720 հազար երիտասարդ: Նրանց կեսը՝ գործազուրկ է: Աշխատանքով ապահովված է միայն 48.7%, իսկ 32.6% տնտեսապես ոչ ակտիվ է: Համաձայն այս զեկույցի 38.1% բավարարված է բուհական կրթությամբ. դժգոհողների քանակն ավելի մեծ է: Իսկ ահա 64.4% ցանկանում է սովորել արտասահմանում:

Համաձայն «Սպորտի և երիտասարդության հարցերի նախարարության» և ՄԱԿ-ի Զարգացման Ծրագրի Հայաստանյան գրասենյակի կողմից իրականացված «Հայաստանի երիտասարդների ձգտումները և ակնկալիքները» զեկույցի, վերջին մեկ տարվա ընթացքում երիտասարդների անդամությունը տարբեր կառույցներին հատկապես ՀԿ-ներում կազմել է 5,7%, որպես վարձատրվողներ՝ 1,2%, ուսանողական խորհուրդներում՝ 6,6 %: Հարցված երիտասարդների 45% պատասխանել է, որ միանշանակ չի ցանկանում ներգրավվել ՀԿ-ներում, 51,9% պատասխանել է, որ չի ցանկանում ներգրավվել քաղաքացիական նախաձեռնության խմբերում: Երիտասարդների զբաղվածության ձգտումների ուռուցումն ասիրությունները ցույց են տվել, որ առաջիկա 3 տարիներին նրանց 10.5%-ը սեփական գործը հիմնելու ծրագրեր ունի, 9.3%-ը մտածում է ցանկացած, իսկ 7.3%-ը՝ արտերկրում մասնագիտական աշխատանք գտնելու մասին, 2.6%-ն էլ արտերկրում բիզնես հիմնելու հավակնություններ ունի: Հարցվածների 30.1%-ը նշել է, որ աշխատանքի հետ կապված ծրագրեր չունի: Ընդ որում, հարկ է նշել, որ հարցված երիտասարդների 73.3 %-ը սովյալ ժամանակահատվածում չէր զբաղվում եկամուտ ապահովող կամ կամավորական գործունեությամբ: Համաձայն սույն զեկույցի՝ աշխատանք փնտրելու համար ամենատարածված վարքային մարտավարությունը ծանոթներին դիմելն է. Աշխատանք փնտրող երիտասարդների 67%-ը հենց այս ուղիով է փորձում գտնել աշխատանք:

Սույն հետազոտության շրջանակներում հարցված երիտասարդների 6.6%-ը նշել է, որ ներգրավված է ուսխորհուրդների աշխատանքներում: Երիտասարդների գերակշիռ մասը ցանկություն չունի ներգրավվել քաղաքական կուսակցությունների, ՏԻՄ-երի, ՀԿ-ների, քաղաքացիական նախաձեռնող խմբերի, ներբուհական/ներդպրոցական կառույցների աշխատանքներում:

Հաշվի առնելով սույն զեկույցի արդյունքները և համայնքներում ներկայիս իրավիճակը՝ անհրաժեշտություն է առաջանում անդրադառնալ համայնքներում երիտասարդների ակտիվացմանը և որոշումների կայացման գործընթացում նրանց դերի բարձրացման խնդրին:

Քաունթերփարթ Ինթերնեշնելի Հայաստանյան ներկայացուցչության կողմից իրականացվող քաղաքացիական հասարակության և տեղական ինքնակառավարման աջակցության ծրագրի և Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների բնակչության առատաձեռն աջակցության շնորհիվ, ԱՄՆ միջազգային զարգացման գործակալության գործընկերային պայմանագրի շրջանակներում իրականացվում է «Համայնքային երիտասարդների շահերի պաշտպանություն» ծրագիրը՝ «Նոր Սերունդ» Մարդասիրական Հասարակական Կազմակերպության կողմից: Ծրագիրն իրականացվում է Շիրակի մարզի Գյումրի, Արթիկ և Մարալիկ քաղաքներում: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում էր իրականացնել սոցիոլոգիական հետազոտություն, որի արդյունքում իրականվել է որակական հետազոտություն՝ ֆոկուս-խմբային հանդիպում-քննարկում:

Մոցիոլոգիական հետազոտության նպատակն ու խնդիրները

Հետազոտության նպատակն է՝ բացահայտել Շիրակի մարզի Արթիկ քաղաքի երիտասարդների հիմնախնդիրները և գտնել այն ուղիները, որոնք կնպաստեն այդ հիմնախնդիրների կարգավորմանը:

Հետազոտության նպատակից ելնելով՝ առաջադրվել են հետևյալ խնդիրները.

- բացահայտել երիտասարդներին հուզող հիմնախնդիրները,
- պարզել այդ հիմնախնդիրների պատճառները,
- բացահայտել այդ հիմնախնդիրների կարգավորման համար երիտասարդների կողմից առաջադրվող ուղիները,
 - բացահայտել ՏԻՄ-երում և տարբեր պետական կառույցներում վերաբերմունքը երիտասարդներին և նրանց հիմնախնդիրներին,
 - բացահայտել երիտասարդների հասարակական կազմակերպություններում ներգրավվածության մակարդակը,
 - պարզել, թե որքանով են երիտասարդները պատրաստակամ ակտիվություն ցուցաբերել քաղաքացիական կյանքում:

Սոցիոլոգիական հետազոտության արդյունքների վերլուծություն և եզրակացություն

Երիտասարդների հիմնախնդիրները Շիրակի մարզի Արթիկ քաղաքում

Սոցիոլոգիական հետազոտության իրականացման նպատակով նախապես ընտրվել են մասնակիցներ և կազմվել է երիտասարդական խումբ: Խմբի հետ իրականացվել է հարցազրույց ֆոկուս խմբի մեթոդով: Մասնակիցների տարիքային խումբը 16-39:

Քննարկմանը ներկա էին 13 մասնակից, որոնցից արական սեռի ներկայացուցիչ՝ 3, իգական՝ 10 մասնակից:

Մասնակիցներից 12-ը բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների ուսանողներ են: Խմբի անդամներից մեկն ավարտել է ԲՈՒՀ, այժմ չի աշխատում:

Մասնակիցներից 5-ը հանդիսանում են Արթիկում գործող ՀԿ-ների անդամներ: Երիտասարդներից ոչ ոք ընդգրկված չէ ՏԻՄ կառույցում: Սակայն հնարավորության դեպքում երիտասարդներից գրեթե բոլորն էլ ունեն մեծ ցանկություն աշխատել ՏԻՄ աշխատակազմում:

Երիտասարդների կարծիքով, հասարակական կազմակերպություններում ընդգրկված չլինելու պատճառը հիմնականում տեղեկացված չլինելն է, բացի դա երիտասարդներից բոլորը հանդիսանում են տարբեր ուսումնական հաստատությունների ուսանողներ, այդ պատճառով նրանք չեն կարող ժամանակ տրամադրել կամավորական աշխատանքներին: Նրանք հիմնական ժամանակը հատկացնում են ուսմանը: Այնուամենայնիվ, երիտասարդները նշում են, որ ուսումն ավարտելուց հետո անպայման կներգրավվեն հասարակական կազմակերպությունների աշխատանքներում:

Ինչ վերաբերում է ՏԻՄ աշխատակազմում ընդգրկվելուն, ապա երիտասարդներից մեկի կարծիքով միայն «համապատասխան մարդիկ» կարող են գտնվել տվյալ կառույցում: Այսինքն, միայն այն մարդիկ, ովքեր ունեն բարեկամական կամ այլ կապեր այդ օղակի պաշտոնատար անձանց հետ: Երիտասարդներից մյուսի կարծիքով աշխատակազմում ներգրավված լինել կամ չլինելու հանգամանքը որևէ կապ չունի մարդու տարիքի, սեռի կամ կրթության հետ, այլ ուղղակիորեն կապված է նրա նկատմամբ վերաբերմունքի, նրա բարեկամական կապերի հետ:

Սոցիոլոգիական հետազոտության արդյունքների հիման վրա առանձնացվել են հետևյալ հիմնախնդիրները.

- գրադավաճության հիմնախնդիր, գործազրկության և աղքատության

- կրթական համակարգին առնչվող հիմնախնդիրներ, կոռուպցիոն ռիսկերի առկայություն

- ընտանիքում, որպես սոցիալական փոքր խմբում, կարծրացած մտածելակերպ ու դաստիարակության հիմնախնդիր

- գենդերային պատկանելությամբ պայմանավորված հիմնախնդիր

- ազատ ժամանցի կազմակերպման հիմնախնդիր:

Զբաղվածության հիմնախնդիր. գործազրկություն և աղքատություն

Երիտասարդների զբաղվածության ապահովումը Արթիկում հանդիսանում է գլխավոր հիմնախնդիրը: Երիտասարները բոլորը նշում են այն փաստը, որ իրենք ուսումնառության տարիներին չունեն որևէ համոզմունք, որ ավարտելուց հետո կգտնեն աշխատանք: Արթիկում հետզհետե աճում է գործազրկությունը և սա էլ իր հերթին պատճառ է հանդիսանում աղքատության և միգրացիայի համար: Երիտասարդները հավատացնում են, որ Արթիկում այնքան քիչ են աշխատավայրերը, որ ուսումնառության տարիներին չեն էլ մտածում, որ իրենց դիպլոմը պետք է որևէ կերպ նպաստի աշխատանքի ընդունվելուն: Նրանք վստահ են, որ աշխատանքի ընդունվելու համար գոյություն ունեն առավել կարևոր և որոշիչ լծակներ: Երիտասարդները նշում են, որ քաղաքում բավականին քիչ են աշխատավայրերը, շատերն ընդունվում են աշխատանքի «ծանոթ-բարեկամ» սկզբունքով, այլ ոչ թե հաշվի առնելով վերջիններիս կրթությունը կամ փորձը, այնուամենայնիվ համայնքի երիտասարդ նեկայացուցիչները չեն բացառում նաև այն, որ իրենք ևս տեղեկացված չեն այն կառույցների գործունեության վերաբերյալ, որոնք գործում են Արթիկում: Խմբի մասնակիցներից մեկը նշում է, որ այն տեղեկատվությունը, որն իրենց հետաքրքրում է, կարողանում են գտնել կամ տեղեկանալ, այն ինչ «վատ է» հնարավոր է լսել, հասկանալ, իսկ ինֆորմացիան՝ կապված, օրինակ, աշխատանքային շուկայի կամ դասընթացների, գործող ՀԿ-ների վերաբերյալ՝ հասանելի չէ, և այստեղ երիտասարդները սկսում են մեղադրել տվյալ կառույցներին: Երիտասարդները գտնում են, որ պասիվությունը իրենց մեջ այնքան արմատացած է, որ թերի գործունեության հիմնական պատճառը հենց դա է: Նրանցից մեկը նշում է, որ միևնույն է անգամ տեղեկացված լինելու դեպքում, վստահ է, որ չի կարող ընդգրկվել այն կառույցում, որտեղ, որ ինքը կցանկանար: Այստեղ անհրաժեշտ է լինել կամ, ինչպես արդեն նշվեց, որևէ պաշտոնյայի հարազատ, կամ էլ անթերի մասնագետ: Միջին վիճակը գոյություն չունի: Չկան պայմաններ, որոնք կապահովեն կրթություն ստացած երիտասարդ մասնագետին, ով գոնե տեսականորեն տիրապետում է իր մասնագիտությանը: Անթերի մասնագետ լինելու համար անհրաժեշտ է ստանալ անթերի կրթություն, որը Արթիկում բացակայում է: Իսկ ինչ վերաբերվում է Գյումրի կամ Երևան քաղաքներին, երիտասարդները նշում են, որ մյուս քաղաքներում գործող կազմակերպությունները բնականաբար աշխատանքի վերցնելիս կընտրեն իրենց իսկ ԲՈՒՀ-ի շրջանավարտին, այլ ոչ թե Արթիկի: Անգամ, եթե Գյումրիում հնարավոր լինի գտնել աշխատանք, ապա այն կլինի բավականին ցածր վարձատրվող և Արթիկի երիտասարդը ստիպված է իր աշխատավարձի գրեթե ամբողջ մասը վատնել ճանապարհածախսի վրա:

Այդ պատճառով երիտասարդները ուսումն ավարտելուց հետո, կամ հենց ուսման նպատակով հիմնականում լքում են քաղաքը, տեղափոխվելով Գյումրի կամ Երևան, այնուհետև այնտեղ էլ շարունակում են իրենց հետագա գործունեությունը: Արդյունքում Արթիկում աճում է միգրացիան և հետզհետե պակասում են ներկայումս գործող կառույցների ու կազմակերպությունների անդամները:

Կրթական համակարգին առնչվող հիմնախնդիրներ.

Կոռուպցիոն ռիսկերի առկայություն

Հետազոտության իրականացման ամբողջ ընթացքը բավականին հակասական էր: Երիտասարդներից 6-ը ունեն այն համոզմունքը, որ ցանկացած բնագավառում և ցանկացած պարագայում յուրաքանչյուր խնդրի հետ կապված հաջողություն հասնելու համար անհրաժեշտ է լինել նպատակասլաց և ձգտել հասնել ավելիին: Մասնակիցներից մեկը նշում է, որ իրենք ցանկանում են, որպեսզի իրենց սկուտեղի վրա ամեն բան պատրաստ վիճակում մատուցվի, սակայն այդպես հնարավոր չի: Գոյություն ունեն բազմաթիվ խոչընդոտներ, դժվարություններ, որոնք պետք է հաղթահարել, որպեսզի հասնել հաջողության: Երիտասարդներից մյուսը պատմում է մի աղջկա մասին, ով հեռավոր խուլ գյուղից էր: Նա իր աշխատասիրության ու նպատակասլացության շնորհիվ այսօր ԵՊՀ ավարտական կուրսի ուսանող է զուգահեռ աշխատում է և ստեղծում իր ապահով ապագայի համար բոլոր նախապայմանները: Այդ դեպքում ինչ^օ մեզանից յուրաքանչյուրը չի կարող գտնել իր մեջ ուժ, որպեսզի անցնի այդ ճանապարհը: Այնուամենայնիվ, չի կարելի աչք փակել այն հանգամանքների վրա, որ երիտասարդների ընտանիքներից բոլորը չեն, որ կարող են ապահովել իրենց երեխանների ուսումը այլ քաղաքում: Իսկ ինչ վերաբերում է Արթիկի կրթահամալիրներին, ապա անհրաժեշտ է նշել, որ երիտասարդների հավաստամբ այնտեղ կրթության մակարդակը շատ ցածր է ու թերի: Արթիկի կրթական կենտրոնները չունեն համապատասխան աշխատակազմ, նյութատեխնիկական բազա, ֆինանսավորում, որպեսզի ապահովեն իրենց ուսանողների լիարժեք կրթությունը:

Այսօր ավագ դպրոցի աշակերտը ուշադրությունը հիմնականում կենտրոնացնում է այն առարկանների վրա, որոնք իրեն անհրաժեշտ են հետագայում ԲՈՒՀ ընդունվելիս: Այնուհետև ԲՈՒՀ-երում չի ստանում համապատասխան գիտելիքներ և արդյունքում ունենում ենք երիտասարդություն, որը չունի ինտելեկտուալ միջին մակարդակ, այլ հիմնախնդիրների քննարկման ժամանակ նշում է, որ իրեն հուզում է միայն ժամանցի կազմակերպման հիմնախնդիրը:

Այո', ժամանցի ճիշտ կազմակերպումը ևս հիմնախնդիր է երիտասարդության համար: Սակայն առկա են առավել կարևոր խնդիրներ, որոնք անհրաժեշտ են խելամիտ և զարգացած անձի ձևավորման համար:

Երիտասարդներից մեկը նշում է, որ մեր մենթալիտետում արմատացած է գումար վճարելով ուսում ստանալը, սակայն ինչ^օ հնարավոր չէ փոխել այդ ամենը:

Իրականում, Արթիկի ուսանողները որքան էլ մեծ ձգտումներ ունենան առաջադիմության հասնել, միննույն է, չեն կարող, օրինակ, ստանալ կրթաթոշակ, քանի որ Արթիկի ուսումնական հաստատություններում չկան կրթաթոշակներ: Պատճառն այն է, որ ուսումնական հաստատություններում ուսանողների քանակը չափազանց քիչ է, անգամ շատ ֆակուլտետներ փակվում են դիմորդ չունենալու պատճառով: Բացի դա, ուսումնական հաստատությունները ճիշտ չեն իրականացնում հասարակության հետ կապը: Ավագ դպրոցի աշակերտները տեղեկացված չեն իրենց քաղաքում գործող ուսումնական հաստատությունների վերաբերյալ, չգիտեն առկա ֆակուլտետների մասին և այլն: Այդ պատճառով հաստատությունը չի կարողանում հավաքել ուսանողների այնպիսի թվաքանակ, որպեսզի կարողանա շարունակել գործունեությունը:

Խմբում հնչեց նաև այն կարծիքը, թե բացի այն, որ ծնողները կամ դիմորդը վստահ են, որ Արթիկի ուսումնական հաստատությունում հնարավոր չէ ստանալ լիարժեք կրթություն և դառնալ որակյալ մասնագետ, նա նաև, գուցե ենթագիտակցորեն, վստահ է, որ իր երեխայի ապագայի համար ճիշտ կլինի ունենալ, օրինակ, ԵՊՀ դիպլոմ, քանի որ այդ դեպքում իր դասեր անձնական կյանքն ավելի «հաջող» կդասավորվի: Այսինքն, մեր հասարակությունում կարծրացած է նաև այնպիսի մտածելակերպ, որ երջանիկ ընտանիք, լավ ամուսին ունենալը ուղղակիորեն կապված է դիպլոմի տեսակից և որակավորումից: Երիտասարդներից մեկը նշում է, որ Արթիկի երիտասարդությունը կոմպլեքսների և կարծրատիպերի գերի է և կկարողանա ազատ ու անկաշկանդ գործել, հասնել հաջողության միայն այն դեպքում, երբ ձերբազատվի այդ ամենից: Բացի դա, նրանք գտնում են, որ եթե իրենց մատուցվի որակյալ կրթություն, ապա իրենք աշխատասիրության, ակտիվության, ինքնակրթության և ինքնադրսևորման միջոցով կկարողանան ապացուցել, որ իրենք ևս որպես մասնագետ չեն զիջում ոչ մի այլ բուհական հաստատության շրջանավարտի:

Ընտանիքում, որպես սոցիալական փոքր խմբում՝ կարծրացած մտածելակերպ ու դաստիարակության հիմնախնդիր: Գենդերային պատկանելությամբ պայմանավորված հիմնախնդիր

Կրթական ոլորտին առնչվող հիմնախնդիրները քննարկելիս հպանցիկ անդրադարձ եղավ այնպիսի խնդիրների, ինչպիսիք են դաստիարակությունը, կարծրատիպերը, կոմպլեքսները: Արթիկի երիտասարդների հետ ֆոկուս խմբի քննարկումների ժամանակ մասնակիցները բազմիցս նշեցին, որ իրենց լիարժեք, ազատ, անկաշկանդ կենսագործունեությանը խոչընդոտում է ընտանիքի կարծրացած մտածելակերպը ու դաստիարակությունը: Երիտասարդներին սերնդեսերունդ փոխանցվել է այն մտածելակերպը, թե իբր աղջիկը չի կարող տանից հեռու լինել ուսում ստանալու կամ աշխատանք գտնելու նպատակով: Երիտասարդների համար մեծ խոչընդոտ է հանդիսանում այն հանգամանքը, որ նրանց սկզբունքները և կենսագործունեությունը կարող են քննարկման առարկա լինել ծանոթների, հարևանների, հարազատների համար:

«Աղջիկը չի կարող գնալ այլ քաղաք աշխատելու համար: Այդ ինչ աշխատանք է նա կատարում Գյումրիում, առավել ևս Երևանում»:

Բացի դա, երիտասարդ աղջիկների համար անհարմար իրավիճակ է ստեղծում այն փաստը, որ նրանք չեն կարող, օրինակ, երեկոյան ժամը յոթից հետո ազատ զբոսնել քաղաքում կամ կազմակերպել միջոցառումներ սեփական նախաձեռնությամբ: Երիտասարդներից մեկը նշեց, որ իրենք հանդիսանում են իրենց իսկ կողմից ստեղծված կաղապարի և կարծրացած մտածելակերպի գերին:

Այսպես օրինակ. «Ես պետք է ավարտեմ հայտնի և համբավ ունեցող համալսարան, որպեսզի կարողանամ ինձ համար գտնել լավ փեսացու»: Այստեղ որոշիչ գործոնը ոչ թե որակյալ կրթությունն է, այլ «լավ փեսացուն», կամ օրինակ «բարոյական և հայ աղջկան վայել չէ ուշ ժամին զբոսնել քաղաքում, այն էլ՝ տղաների հետ»: Այս կարծրատիպերը այնպես են արմատացած երիտասարդների մեջ, որ լուրջ խոչընդոտ են ստեղծում նրանց ազատ և առողջ կենսագործունեության համար:

Կարծիքներն այս հարցի շուրջ փոքր-ինչ հակասական էին: Մասնակիցներից մեկը նշեց, որ այսօր իզական սեռի ներկայացուցիչների համար անհամեմատ ավելի հեշտ է գտնել աշխատանք: Եթե ընթերցենք աշխատանքային հրավերների հայտարարությունները, ապա կարելի է նկատել, որ հիմնականում աշխատանքի են հրավիրվում «բարետես արտաքինով քարտուղարուհիներ, գրասենյակի համակարգողներ և այլն»: Այսինքն, փաստն այն է, որ աշխատաշուկայում իզական սեռի ներկայացուցիչներն ավելի հեշտ կարող են գտնել որևէ աշխատանք, քանի որ «Աստված նրանց շնորհել է կանացի գեղեցկություն»:

Ազատ ժամանցի կազմակերպման հիմնախնդիր

Արթիկի երիտասարդության հուզող հարցերից թերևս ամենազլխավորը ազատ ժամանցի կազմակերպման հիմնախնդիրն է: Երիտասարդները յուրաքանչյուր օր մտահոգված են այն հարցի շուրջ, թե ինչով կարելի է լցնել օրվա ազատ ժամերը և ինչ հետաքրքրություններ կարելի է գտնել ազատ օրերին: Արթիկի երիտասարդները բազմիցս նշում են, որ իրենց համար սա շատ մտահոգիչ և հուզող հարց է: Խմբի անդամներից բոլորն էլ ունեն նախասիրություններ: Օրինակ, նրանցից մեկը զբաղվում է երգեցողությամբ, մի քանիսը՝ պարով, ոմանք՝ սպորտով, ոմանք էլ նախապատվությունը տալիս են հելուինագործությանը, կարուձևին: Երիտասարդները նշում են, որ իրենք իրենց հնարավորություններն ու ունակությունները մշտապես պատրաստ են օգտագործել համայնքային տարբեր միջոցառումների, հետաքրքիր երեկոյթների կազմակերպման համար: Սակայն այդ գաղափարների իրականացման համար նրանք չունեն ֆինանսներ և աջակցող ուժ: Երիտասարդները նշում են, որ անկարողության պատճառով ստիպված են լինում ամբողջ ժամանակն անց կացնել կամ համակարգչի մոտ, կամ ուղղակի գտնել փոքրիկ հետաքրքրություններ և դարձնել իրենց ազատ ժամանակը մի փոքր հետաքրքիր և լեցուն:

Մասնակիցներից մեկը նշում է, որ Արթիկը հարուստ է տեսարժան վայրերով և գեղեցիկ բնությամբ: Անհրաժեշտ է օգտագործել այդ ռեսուրսը: Անհրաժեշտ է կազմակերպել տարբեր երիտասարդական ճամբարներ և ինչու ոչ, քաղաքում զարգացնել տուրիզմը: Տուրիզմի զարգացումը մեծ խթան կհանդիսանա քաղաքի սոցիալ-տնտեսական վիճակի բարելավման համար: Յուրաքանչյուր սպորտային, մշակութային, կրթական միջոցառում կխթանի երիտասարդների առողջ ապրելակերպի ապահովմանը ու կրթական, մշակութային և բարոյահոգեբանական դաստիարակությանը:

Առաջարկներ

Սոցիոլոգիական հետազոտության արդյունքում ստացված տվյալները ամփոփելով, վերլուծելով և հանգելով որոշակի եզրակացության, առաջադրվել են հետևյալ առաջարկները: Համաձայն ֆոկուս-խմբի մասնակիցների կարծիքների հիմնախնդրի լուծման միակ ուղին է.

- Փոփոխել պետական համակարգը հիմնովին: Պետական ապարատի ամբողջական վերափոխման արդյունքում միայն կարելի է հասնել որոշակի արդյունքի: Քանի որ հիմնախնդիրներն այնքան շատ են և արմատացած, որ միայն այդ ճանապարհով կարելի է հասնել որևէ արդյունքի:

Կարճաժամկետ լուծումներ.

- Ստեղծել երիտասարդական հանրային խորհուրդ, որն անմիջականորեն կգրավի երիտասարդների հիմնախնդիրներով: /պատասխանատու՝ տարածաշրջանում գործող ակտիվ ՔՀԿ/
- Տրամադրել Արթիկ քաղաքին անվճար կամ մատչելի տրանսպորտ, որպեսզի ուսանողները կարողանան տեղափոխվել քաղաքից քաղաք ուսումնառության նպատակով: /պատասխանատու՝ Արթիկի քաղաքապետարան/
- Տրամադրել տարածք, որտեղ քաղաքի շնորհալի երիտասարդները հանրավորություն կունենան ժամանակ առ ժամանակ կազմակերպել ցուցահանդեսներ, ներկայացնել իրենց աշխատանքները (կերպարվեստ, կարուձև, հելոնագործություն և այլն): Հնարավոր կլինի նաև կազմակերպել միջոցառումներ՝ մասնավորապես տոնական օրերին: /պատասխանատու՝ Արթիկի քաղաքապետարան/
- Իրականացնել արշավներ քաղաքի համալիրներ, մշակութային այլ տեսարժան վայրեր: /պատասխանատու՝ ՏԻՄ և քաղաքում առկա հասարակական կազմակերպություններ/
- Ստեղծել համապատասխան տեղեկատվական բազա՝ կրթական, առողջապահական, սոցիալ-մշակութային, իրավապաշտպանության և այլ ոլորտների վերաբերյալ: Բազայում առկա տեղեկատվությունը հասանելի կլինի բնակչությանը, մասնավորապես երիտասարդությանը: /պատասխանատու՝ Երիտասարդական հանրախն խորհուրդ/

Երկարաժամկետ լուծումներ.

- Առաջարկել ՀՀ Ազգային Ժողովին ստեղծել օրենք՝ համաձայն որի երիտասարդները մեկ տարի շարունակ կազատվեն հարկ վճարելուց, եթե առաջարկեն բիզնես ծրագրեր: Առաջարկը կխթանի քաղաքի բիզնեսի զարգացմանը և մեծ խոչընդոտ կհանդիսանա

արտագնա աշխատանքների և առհասարակ արտագաղթի համար: /պատասխանատու՝
ՀՀ Ազգային Ժողով/

- Բարձրացնել համայնքի երիտասարդների իրավագիտակցության մակարդակը՝ սեմինարների , ուսուցողական ծրագրերի և այլ դասընթացների միջոցով: /պատասխանատու՝ Երիտասարդական հանրային խորհուրդ/
- Իրականացնել երիտասարդների հիմնախնդիրների կարգավորման համար քաղաքապետարանի կողմից ծախսվող գումարների մշտադիտարկում: /պատասխանատու՝ Երիտասարդական հանրային խորհուրդ/
- Իրականացնել դասախոսական կազմի, ամբիոնների, դեկանատների աշխատանքների գնահատում՝ ԲՈՒՀ-երում: Գնահատումն իրականացնել նախապես ստեղծված անանուն հարցաթերթիկի միջոցով, այնուհետև կիրականացվի տվյալների հավաքագրում, վերլուծություն և եզրակացություն: Որպես օրինակ կարող է ծառայել Երևանի Պետական Համալսարանում իրականացվող գնահատման ծրագիրը: Ծրագիրը կնպաստի կրթական համակարգի մակարդակի բարելավմանը և կոռուպցիոն ռիսկերի նվազեցմանը: /պատասխանատու՝ Կրթության և գիտության նախարարություն/

Շիրակի մարզի Գյումրի, Մարալիկ, Արթիկ քաղաքների սոցիոլոգիական հետազոտության արդյունքների համեմատական վերլուծություն

Որպես վարչատարածքային միավոր Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզը կազմվել է 1995-ի դեկտեմբերի 4-ին և ներառում է իր մեջ Ախուրյանի, Ամասիայի, Անիի, Աշոցքի ու Արթիկի նախկին վարչական շրջանների տարածքները: Տարածությունը 2681 կմ/քառ: Մարզի մեջ են մտնում Գյումրի, Արթիկ և Մարալիկ քաղաքները: Մարզկենտրոնն է Գյումրին:

Հայաստանի Հանրապետությունում Շիրակի մարզը մշտապես աչքի է ընկել որպես մշակութային, արդյունաբերական, կրթական բարձր մակարդակ ունեցող մարզ:

Այսօր, համաձայն վիճակագրական տվյալների, Շիրակի մարզում տարեցտարի աճում է արտագաղթը: Համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի 2010-2013 թվականների սոցիալ - տնտեսական զարգացման ծրագրի՝ Շիրակի մարզում նախատեսվում է իրականացնել բարեփոխումների ծրագիր ուղղված առողջապահության, կրթության, սպորտի, մշակութային, սոցիալական պաշտպանության, գյուղատնտեսության, բնապահպանության և քաղաքաշինության ոլորտներին: Այդուհանդերձ, բազմաթիվ դիտարկումներից, հետազոտական տվյալներից կարելի է եզրակացնել, որ մարզի ընդհանուր սոցիալ-տնտեսական վիճակը ոչ թե բարելավվում, այլ հակառակը, հետզհետե վատթարանում է: Այդ պատճառով բնակչության մեծ մասը տեղափոխվում է Երևան, կամ ինչն ավելի վատ փաստ է՝ լքում է հայրենիքը: Ոչ ոքի համար էլ գաղտնիք չէ, որ արտագաղթող բնակչության մեծ մասը կազմում են միջին և երիտասարդ տարիքի անձիք:

Սոցիոլոգիական հետազոտության ֆոկուս-խմբի մասնակիցները հանդիսանում են 16-35 տարիքային խմբի երիտասարդներ: Քննարկման մասնակից երիտասարդներից չորսը հստակ արտահայտեցին այն կարծիքը, որ իրենք ևս ունեն մեծ ցանկություն լքել հանրապետությունը: Ցավոք, մասնակիցներից չորսն էլ հանդիսանում են Մարալիկ քաղաքի բնակիչներ: Խմբերի մնացած մասնակիցները հիմնականում նշում են, որ իրենք փորձում են գտնել ուղիներ Երևան տեղափոխվելու և աշխատանք գտնելու համար:

Եթե ընդհանուր համեմատություն անցկացնենք երեք քաղաքների՝ Գյումրու, Մարալիկի և Արթիկի երիտասարդական խմբերի միջև, ապա կարելի է նշել հետևյալ հատկանիշները, որոնք առավել ընդգծված և տեսանելի էին հետազոտության ընթացքում: Գյումրու երիտասարդները բոլորը ընդգրկված են հասարակական կազմակերպությունների աշխատանքներում և բաց չեն թողնում ոչ մի հնարավորություն ակտիվ և արդյունավետ աշխատանք իրականացնել ցանկացած ոլորտում: Երիտասարդները իրականացնում են մշակութային միջոցառումներ, շահերի պաշտպանությանը, իրավունքների պաշտպանությանն ուղղված հավաքներ, զբաղվում են ինքնակրթությամբ և չեն նահանջում,

անգամ երբ հանդիպում են անհաղթահարելի խոչընդոտների: Երիտասարդներից մեկը նույնիսկ հեռացվել էր համալսարանից դասախոսին ընդդիմանալու և իր շահերը պաշտպանելու պատճառով: Մակայն այս երևույթը չի ստիպում նրան նահանջել կամ կորցնել ինքնատիրապետումն ու համառությունը:

Եթե անդրադառնանք Արթիկի երիտասարդական խմբին, ապա անհրաժեշտ է նշել, որ խումբն իրականում կարծես այնքան էլ չէր գիտակցում, թե ինչ խնդիրներ կարող է ունենալ: Խմբի անդամները քննարկման սկզբում անընդհատ նշում էին, որ իրենց մտահոգում է ժամանցի կազմակերպման հիմնախնդիրը, սակայն, քննարկման զարգացման փուլում, այլ մտահոգիչ հիմնախնդիրներ ևս ի հայտ եկան: Համեմատած Գյումրու երիտասարդական խմբի, Արթիկի երիտասարդությունն ավելի քիչ փորձ, հմտություններ ունի՝ կապված ՀԿ - սեկտորի, աշխատաշուկայի հետ: Նրանք կարծես հարմարվել են իրենց առօրյային և պատկերացնում են իրենց կյանքը հենց այնպիսին, ինչպիսին որ կա: Խմբի այն անդամներն, ովքեր անդամագրված չեն հասարակական կազմակերպություններում, պատասխանում են, որ իրենք ցանկություն չունեն անդամագրվել, քանի որ զբաղված են, ամբողջ ժամանակն անց են կացնում ուսման համար, կամ կարողանում են գտնել զբաղմունք համակարգչի դիմաց: Այնուամենայնիվ, այս կարծիքն արտահայտեցին խմբի անդամներից միայն հինգը, իսկ մնացածին մտահոգում են թե՛ առողջապահական, թե՛ կրթական, թե՛ զբաղվածության և այլ հիմնախնդիրներ:

Մարալիկն իր սոցիալ-տնտեսական անմխիթար վիճակով կարծես մրցակցությունից դուրս լինի՝ համեմատած Գյումրիում և Արթիկում տիրող իրավիճակին: Մարալիկի երիտասարդությունն այնքան ծանր և դժվարին կացության մեջ են, որ իրականում նրանք անգամ չեն էլ ցանկանում քննարկել որևէ հիմնախնդիր, կամ մի գուցե ավելի ճիշտ կլիներ նշել, որ չգիտեն, թե որ հիմնախնդրից սկսեն քննարկումն ու որտեղ ավարտեն: Երիտասարդները չունեն բացարձակ ոչ մի առաջընթացի հույս և չեն կարող գտնել հիմնախնդիրների և ոչ մի լուծման տարբերակ: Նրանք գտնում են, որ այդ ծանր վիճակն այնքան խորն է ու արմատացած, որ ոչ մի փորձ չի կարող հանգեցնել դրական փոփոխության, այլ միայն պետական մակարդակով կարելի է գալ որոշակի առաջընթացի: Նրանք նշում են, որ քաղաքում աղքատությունը, գործազրկությունը, արտագաղթը այնպիսի մեծ արագությամբ են աճում, որ ոչ մի ՀԿ, ոչ մի տեղական մարմին չի կարող լուծում տալ այդ իրավիճակին: Երիտասարդները հավատացնում են, որ նույնիսկ տեղական ինքնակառավարման մարմինները չեն կարող կատարել փոփոխություններ, քանի որ իրենք ևս չունեն ֆինանսական հնարավորություններ, որպեսզի աջակցեն համայնքին: Անհրաժեշտ է հիմնային փոփոխություն, ամբողջ երկրի մասշտաբով:

Եթե ընդհանուր համեմատական անցկացնենք 3 քաղաքների միջև, ապա կարելի է նշել, որ Գյումրիում քիչ են աշխատատեղերը և կատարած աշխատանքի դիմաց երիտասարդները ստանում են ցածր աշխատավարձ և չեն կարողանում հոգալ սեփական կամ ընտանիքի կարիքները: Արթիկում գործող կառույցներն առավել սակավ են, ինչը ենթադրում է ավելի քիչ աշխատատեղեր: Այդ պատճառով Արթիկի երիտասարդությունը իր հայացքն է ուղղում դեպի Գյումրի, իսկ Գյումրու երիտասարդությունը՝ դեպի Երևան:

Գյումրիում բավականին տարածված է կոռուպցիան՝ հատկապես կրթական ոլորտում: Արթիկի երիտասարդներից շատերը ևս ստանում են կրթություն Գյումրիում: Թե՛ Արթիկի, և թե՛ Գյումրու երիտասարդությունը հավատացնում են, որ Գյումրիում կոռուպցիան հասնում է չափազանց մեծ տոկոսների: Երիտասարդներից բոլորը հաստատում են, որ գրեթե յուրաքանչյուր դասախոս փորձում է ուսանողից գումար վերցնել գնահատականի դիմաց: Իսկ ինչ վերաբերվում է Մարալիկի երիտասարդներին, ապա հարկ է նշել, որ երիտասարդներն ուղղակի չունեն հնարավորություն գնալ Գյումրի և ստանալ կրթություն: Մարալիկի երիտասարդները ստիպված են վճարել ճանապարհաձախս միջքաղաքային տրանսպորտի համար: Սակայն ինչպես պետք է նա վճարի այդ գումարը, եթե իր ծնողը չի կարող լուծել «հացի խնդիրը»: Ի դեպ, Մարալիկը չունի նաև ներքին տրանսպորտ և բնակչությունը ստիպված է ոտքով տեղափոխվել քաղաքի մի ծայրից մյուս:

Գյումրու երիտասարդությունը պատրաստակամ է պաշտպանել իր շահերը և իրավունքները և իր հնարավորությունների սահմաններում պայքարում է կոռուպցիայի, ստեղծված իրավիճակի դեմ: Այս երևույթը կարելի է ասել բացակայում է Արթիկում և առավել ևս Մարալիկում: Իրավապաշտպանության հարցը անգամ հնարավոր չէր քննարկել վերջին երկու քաղաքներում, քանի որ երիտասարդները չգիտեն իրականում ինչ իրավունքներ ունեն, ինչպես պետք է պաշտպանեն իրենց շահերը և այլն: Անհրաժեշտ է ծրագրերի, սեմինարների միջոցով տեղեկացնել երիտասարդներին իրենց իրավունքների, իրավունքների պաշտպանության մեխանիզմների վերաբերյալ:

Առավել ցավալի խնդիր է առողջապահության ոլորտին առնչվող հիմնախնդիրները: Մարալիկում բացակայում է ստացիոնար բուժօգնությունը, քանի որ քաղաքը չունի հիվանդանոց: Երիտասարդներից մեկը նշում է, որ ցանկացած իրավիճակում հիվանդին անհրաժեշտ է տեղափոխել մոտակա քաղաք, քանի որ Մարալիկում հիվանդին կարող են ցուցաբերել միայն առաջին բուժօգնություն: Ինչ վերաբերվում է Գյումրի և Արթիկ քաղաքներին, ապա այստեղ երիտասարդների կարծիքով բուժանձնակազմը բավականին բանիմաց և մասնագիտացված չէ: Բացի դա հիվանդանոցներում բացակայում են համապատասխան սարքավորումները, իսկ գոյություն ունեցող սարքավորումները հին են և ոչ այնքան որակյալ:

Գյումրիում, Արթիկում և Մարալիկում չկան համապատասխան ծրագրեր, սեմինարներ, որոնք կարող են ուսուցանել երիտասարդներին առողջ ապրելակերպ, տարրական հիգիենայի կանոններ, տրամադրել ինֆորմացիա սեռավարակների, ինֆեկցիոն հիվանդությունների կանխարգելման ու բուժման վերաբերյալ: Երիտասարդները այս ամենի վերաբերյալ տեղեկատվություն կարող են ստանալ միայն ընկերներից, շրջապատից: Ոչ մի գիտական-կրթական ինֆորմացիա նրանց հասանելի չէ:

Վատ սովորույթների ձեռքբերման պատճառ է հանդիսանում նաև ազատ ժամանցի ոչ ճիշտ կազմակերպումը, շատ հաճախ նաև կազմակերպման անհնարինությունը: Երիտասարդները չունեն ազատ ժամանակն անցկացնելու ոչ մի վայր և հնարավորություն: Նրանք անընդմեջ նշում են, որ ամեն երեկո նրանց միակ զբաղմունքը կարող է լինել համակարգիչը կամ գուցե քաղաքում մի փոքր զբոսանքը: Այնուամենայնիվ, Արթիկի և Մարալիկի երիտասարդների համար սա ևս անհնարին է, քանի որ համաձայն երիտասարդների կարծիքի քաղաքում երեկոյան ժամը յոթից հետո այլևս ոչ ոք չի լինում: Այդ պատճառով երիտասարդները , հատկապես իգական սեռի ներկայացուցիչները, ստիպված են անցկացնել ժամանակը միայն տանը:

Երիտասարդների համար բավականին մեծ խնդիր է նաև բնակչության մեջ արմատացած կարծրատիպային մտածելակերպն ու դաստիարակությունը: Այն առավել ցավալի և անհանգստացնող խնդիր է Արթիկի և Մարալիկի երիտասարդության համար: Մակայն այս երկու քաղաքներում երիտասարդները կարծես գրեթե հարմարվել են այն բանի հետ, որ օրինակ` աղջկան հարիր չէ գնալ այլ քաղաք ուսման կամ աշխատելու նպատակով, կամ երեկոյան չի կարելի դուրս գալ և զբոսնել քաղաքում: Գյումրու երիտասարդների խումբը ևս շեշտում է այն հանգամանքը, որ քաղաքում արմատացած կարծրատիպերը խոչընդոտում են ազատ և անկաշկանդ գործել և ինքնարտահայտվել, սակայն երիտասարդները պայքարում են դրա դեմ և ամեն կերպ ձգտում են չդառնալ այդ երևույթի գերին: Նրանք միաբերան ասում են, որ ցանկացած բան իրենց ձեռքերում է և որքան էլ դժվար լինի, պետք է պայքարել և հասնել նպատակին: Ցավալին այն է, որ գտնվելով բավականին մոտ տեղակայված այդ երկու քաղաքներում` Արթիկում և Մարալիկում, երիտասարդներն արդեն իսկ ունեն այլ մտածելակերպ և գրեթե չունեն հույս և հավատ, որ մի գուցե հնարավոր է հասնել փոփոխության, ձերբազատվել այդ կապանքներից և գործել անկախ ու ազատ` առանց որևիցե գիտակցական կամ անգիտակցական մտքի թելադրանքի: